

Arheologija v šoli

Adrijana Likar
Bojana Drufovka
Bogomir Furlan
Osnovna šola Lucijana
Bratkoviča Bratuša Renče
Jasna Furlan
The Ancient Technology
Centre

Povzetek: Živimo v stalnem pričakovanju sprememb, istočasno pa se jih bojimo. Nihamo med hrepenenjem in zakonitostmi, o katerih nas uči preteklost. Morda je to razlog, da si v šolskem prostoru včasih ne upamo več. Strah pred spremembami lahko premagamo le s skupnimi močmi in sodelovanjem, ki nam daje oporo in pogum. Preteklost nas uči, da rešitev ne moremo pričakovati nekje od zunaj, temveč jih moramo oblikovati znotraj sebe. V pomoč za razumevanje preteklosti nam je arheologija, ki pa je bila doslej zaprta v lastne sfere. S projektom Arheologija v šoli smo pokazali, kako se učni proces in arheologija učinkovito dopolnjujeta. Rezultat pa je učinkovito privzganje pozitivnega odnosa do kulturne dediščine in senzibiliziranje mladih za to področje. **Ključne besede:** arheologija, aktivne oblike pouka, kulturna dediščina. **Archaeology in School. Abstract:** We are constantly anticipating change, but at the same time fearing it. We are wavering between longing and the laws we have been taught by the past. Perhaps that is why we sometimes no longer dare to take risks in school. We can overcome the fear of change only by joining forces and working together, thus acquiring the needed support and courage. The past teaches us that we cannot expect solutions to appear from outside, but from within. Helping us to understand the past is archaeology, which has until now been closed off in its own sphere. The Archaeology in School project demonstrated how the teaching process and archaeology complement one another effectively. The end result is the effective imparting of a positive attitude towards cultural heritage and the sensitising of young people in that regard. **Key words:** archaeology, active forms of instruction, cultural heritage.

Uvod

V nekaterih državah je vstopanje arheologije v šole že dolgoletna praksa, v Sloveniji pa se porajajo šele prvi začetki. S projektom Arheologija v šoli smo želeli učencem razložiti pojem kulturna dediščina, oblikovati spoštljiv odnos do preteklosti in jim poskušali s sodelovanjem dveh različnih strok na podlagi pridobljenih znanj, spretnosti in veščin izoblikovati pozitiven ustvarjalen odnos do sebe, do svoje okolice, do svojega naroda in ustvarjalnega načina življenja. Arheologija odstira predvsem s plastmi zemlje in časom prekrito preteklost, pedagogika pa ves čas poskuša posredovati uporabna znanja za prihodnost. Z medpredmetnim, aktivnim, sodelovalnim, raziskovalnim učnim procesom v učencih zbudimo radovednost

in željo po lastnem raziskovanju. Arheologija pa iz zaprtih krogov stopi v širši prostor in tako postane bolj razumljiva tudi nestrokovnjakom.

V Osnovni šoli Lucijana Bratkoviča Bratuša Renče počnemo drzne stvari, a se zavedamo, da sami ne zmoremo in da ne znamo vsega. V učni proces vključujemo zunanje izvajalce. S projektom je svoja strokovna znanja v učni proces vnesla takrat še absolventka arheologije Jasna Furlan.

Pogled na skupno delo z zornega kota arheologinje

Projekt je nastal v okviru diplomske naloge, ki sem jo zagovarjala na Oddelku za arheologijo na Univerzi v Ljubljani (Furlan 2014).

Uničevanje arheološke dediščine, s katerim sem se srečevala, me je spodbudilo, da iščem dolgoročno rešitev za ta problem. Arheološka stroka se je v zadnjih letih osredotočala predvsem na strokovna vprašanja in raziskovanje najdišč, s tem pa je precej zanemarila posredovanje svojih spoznanj javnosti. Glavna ideja naloge je bila, da moramo razširiti zavest o arheološki dediščini (o njenem obstoju in pomenu), če jo želimo varovati in ohraniti za zanamce. Če uspemo doseči zanimanje za dediščino že pri otrocih, jih bo to spremljalo na njihovi življenjski poti, tudi ko se sicer pojavijo druge prioritete.

To poslanstvo do neke mere opravljajo muzeji, ki pogosto predstavljajo edini ali pa vsaj najintenzivnejši stik šolarjev z dediščino – šolarji torej le prek muzejev oblikujejo svoj odnos do nje. A šolski obiski v muzejih niso tako pogosti in so običajno del natrpanega urnika ekskurzij, zato morda nimajo dovolj močnega vpliva na izoblikovanje odnosa do dediščine in zavedanja, da je to vrednota, ki jo je treba varovati. Ob muzejski izkušnji bi se morali učenci z dediščino v živo srečevati tudi v sklopu rednega pouka, a je žal največja ovira za tak pouk pomanjkanje informacij za učitelje.¹

Kako učencem na njim razumljiv način približati pojma »arheologija« in »kulturna dediščina« ter delo arheologa?

Projekt na Osnovni šoli Lucijana Bratkoviča Bratuša Renče se je začel kot nadgradnja kulturnih dni na temo arheologije, ki sta jih učiteljici petih razredov že izvedli v preteklih letih. Ker so bile enodnevne delavnice med učenci dobro sprejete, smo želeli preizkusiti, ali je mogoče tovrstne vsebine razširiti in jih vplesti v vsakdanji pouk. Prvi korak je bil natančen pregled učnih načrtov, na podlagi katerih so bile oblikovane teme in vsebine projekta. Izbrane teme so omogočale, da se vsebine, vezane na vsakdanje življenje in sodobnost, predstavijo skozi prizmo preteklosti. Pri tem je bilo ključno, da so bile informacije podane s pomočjo primerov rimske dediščine s prostora Slovenije, poseben poudarek pa je bil na uporabi virov iz domačega okolja učencev. Pomembna

kriterija pri izbiri virov sta bila tudi njihova dostopnost in nazornost.²

Zaporedje tem je bilo izbrano načrtno, saj so se vsebine navezovale druga na drugo, tako da je vsaka nova nadgradila prejšnjo. Nove informacije so se povezovale s starimi po principu od znanega k neznanemu. Pri tem je bil poudarek na primerjavi med sedanostjo (sodobnim načinom življenja, ki ga otroci poznajo) in preteklostjo (rimskim obdobjem). To je učencem omogočilo, da so sami iskali podobnosti in razlike med obojima.

Poudarek je bil ves čas na aktivnosti učencev.

Razlage so bile skržene na podajanje temeljnih informacij, podprte s slikovnim gradivom (fotografije, risbe, zemljevidi, risarske in računalniške rekonstrukcije itd.), občasno tudi z video gradivom (3D animacije), avtentičnimi predmeti in replikami najdenih predmetov. Pouk smo gradili predvsem na raziskovalnem in praktičnem delu in drugih oblikah aktivnega pouka.

Učiteljici petih razredov zelo natančno poznata učne načrte, zato sta lahko učinkovito implementirali specialno arheološko znanje v redni pouk.

To pa ne pomeni, da je bilo za skupno načrtovanje potrebnega manj časa. Da lahko arheologija in pedagoška praksa učinkovito hodita druga ob drugi, se je pokazalo tudi s tem, da sva z učiteljico pogosto menjali vloge. Pogosto tudi ni bilo mogoče ločiti, katera trenutno vodi proces, saj sva bili ves čas aktivni obe in druga drugo dopolnjevali.

Učiteljici Adrijana Likar in Bojana Drufovka sta zapisali

Pouk sva načrtovali medpredmetno, izhajajoč iz splošnih in operativnih ciljev predmeta družba. Pri predmetih slovenščina, gospodinjstvo, likovna umetnost, naravoslovje in tehnika, matematika, šport, glasbena umetnost in angleščina pa smo v posameznih dnevih, pri katerih so potekale posamezne dejavnosti, poiskale ustrezne cilje, ki so se vključevali kot podporni cilji.

Ker v nadaljevanju sledi podrobnejši opis izvedbe vseh posameznih delov projekta, sva se odločili, da kot primer načrtovanja na kratko zapiševa le pripravo kulturnega dne, ki je bil uvod v projekt. Ta dan sva se oprli na cilje iz družbe, slovenščine in likovne umetnosti (splošne, operativne in tudi vzgojne).

Cilj kulturnega dne

V izvajanju kulturnih dni so učenke in učenci aktivni (sprejemajo, doživljajo in se izražajo).

Učenke in učenci:

Družba

- Spoznajo pojem arheologija in delo arheologa.
- Spoznavajo življenje ljudi v preteklosti (zlasti v domači pokrajini) in ga primerjajo z današnjim življenjem.
- Spoznavajo razdeljenost preteklosti na zgodovinska obdobja in se orientirajo v času z uporabo časovnega traku.
- Raziskujejo preteklost z uporabo različnih virov in dejavnosti.
- Spoznavajo načine življenja danes in v preteklosti.
- Ugotavljajo razmerja med posameznikom in različnimi skupnostmi, družbo ter njihovim naravnim in kulturnim okoljem, primerjajo dediščino preteklosti in sodobnost.
- Razvijajo pozitiven odnos do naravne in kulturne dediščine.

Slovenščina

Učenci v izmenjujočih se aktivnih oblikah dela (npr. individualna, v manjših skupinah, frontalna, v dvojicah) problemsko in procesno razvijajo osebno in narodno identiteto, sporazumevalno zmožnost v slovenskem jeziku, in sicer:

- pogovarjanje o življenju ljudi v preteklosti,
- razlaganje manj znanih besed,
- branje, razumevanje in pomnjenje o življenju nekoč,
- povzemanje zgradbenih značilnosti opisovanja/opisa življenja nekoč.

Likovna umetnost

- Razvijajo občutljivost do likovne kulturne dediščine in kulturne različnosti.
- Razvijajo ustvarjalne likovno izrazne zmožnosti in negujejo individualni likovni izraz.
- Razvijajo sposobnost opazovanja, prostorske predstavljivosti in vizualizacije, likovno mišljenje, likovni spomin in domišljijo.
- Se seznanjajo z likovnimi tehnikami (materiali, orodji in tehnologijami).
- Ob uporabi različnih materialov, orodij in tehnologij razvijajo motorično spretnost in občutljivost.

V tem dnevu smo razvijali tudi druge vrste ključnih zmožnosti, kot na primer:

- nebesedno sporazumevanje,
- samoiniciativnost in ustvarjalnost,
- raziskovanje,
- kritičnost do svojega sporazumevanja in do sporazumevanja drugih ljudi,
- utemeljevanje svojega mnenja,
- vživljanje v nove sporazumevalne okoliščine,
- sodelovanje in podjetnost,
- zmožnost načrtovanja postopkov za izboljšanje svojega dela,
- učenje učenja,
- uporabo znanja v vsakdanjem življenju,
- medkulturnost.

V tem dnevu smo se pogovarjali, opazovali, napovedovali, raziskovali, utemeljevali, igrali različne vloge, se vživljali, praktično delali ... in se ob tem tudi učili na nevsakdanji način.

Pri učencih smo zaznali interes in pripravljenost za nadaljnje raziskovanje preteklosti v povezavi z aktualnim dogajanjem v domačem okolju.

Projekt

Po uspešno izvedenem arheološkem dnevu v obeh oddelkih sva v evalvaciji ugotovili, da je zanimanje učencev za raziskovanje preteklosti veliko, a premalo poznano. Odločili sva se, da skupaj raziščemo življenje ljudi v domači pokrajini v času rimske civilizacije. Dodatno so bili motivirani, saj je pred nekaj leti potekalo izkopavanje v bližnji Bukovici, kjer so odkrili pomembne najdbe in sledove življenja Rimljanov. Istočasno je Občina Renče-Vogrsko podprla pripravo razstave iz omenjenih raziskav in omogočila izdajo knjige ter videa o Rimskodobni Bukovici. Tako so učenci znanja, ki so jih pridobili v šoli, lahko dopolnili v lokalni skupnosti in v domačem okolju.

Po tehtnem premisleku, ponovni podrobni preučitvi učnih načrtov za peti razred in ob podpori vodstva šole smo s pomočjo absolventke arheologije Jasne Furlan naredile natančen izvedbeni načrt. Cilj je bil spodbuditi učencev k lastni aktivnosti in jim hkrati omogočiti lasten razvoj in napredek pri osvajanju učnih vsebin, veščin in znanj. Pri načrtovanju smo (poleg zgoraj navedenega) že v samem začetku razmišljale, kako bi našle pravo razmerje med skupinskim delom in

hkrati omogočile vsakemu posamezniku individualni razvoj njegovih močnih področjih. Glavni cilj je bil, da bi bil vsak udeleženec v učnem procesu uspešen in bi pri skupinskem delu tudi prispeval k realizaciji zastavljenega cilja. Sklope iz učnega načrta, povezane s cilji posameznih predmetov, smo strnile v šest celodnevni dejavnosti in jih poimenovala »Rimski dnevi v šoli«.

To so bili:

1. RIMSKO OBDOBJE, RIMSKA DRUŽBA, ZUNANJI VIDEZ
2. RIMSKA DRUŽINA, OTROŠTVO, ŠOLA
3. VSAKDANJE ŽIVLJENJE V RIMSKEM OBDOBJU
4. NASELJA IN BIVALIŠČA V RIMSKEM OBDOBJU
5. RIMSKA VOJSKA IN PREHRANA V RIMSKEM OBDOBJU
6. EKSKURZIJA PO VIPAVSKI DOLINI: BUKOVICA–VIPAVA–AJDOVŠČINA.

Skupaj z otroki smo pregledale tematske sklope in se o njih pogovorili, starše pa smo na roditeljskem sestanku seznanile z načrtom za izvedbo. Učence smo prosile tudi za ideje, s katerimi bi dopolnili naše vsebine. Tako smo učence vključili že v fazi načrtovanja pouka, kar je bila zanje še dodatna motivacija.

V začetku so bili učenci še zadržani. Predlogov v tej fazi še ni bilo. Vsi pa so se strinjali z načrtovanjem in izrazili podporo. V dejavnosti smo vključile cilje, vsebine in standarde znanj iz učnega načrta za slovenščino, družbo, matematiko, likovno umetnost, gospodinjstvo, naravoslovje in tehniko ter šport. Nismo se osredotočile le na operativne cilje, temveč smo črpale vire tudi v splošnih ciljnih posameznih predmetnih področjih, vse skupaj pa smo povezale s projektom Bralna pismenost oziroma Učenje učenja, ki na naši šoli v sodelovanju z Zavodom RS za šolstvo, Območno enoto Nova Gorica, intenzivno poteka že nekaj let.

Že v fazi načrtovanja smo učence in starše seznanile tudi z ocenjevanjem znanja v skladu s standardi znanja iz učnih načrtov.

Skozi proces izvedbe so se v timsko delo (poleg nas treh) vključile še učiteljica tujega jezika angleščina, učiteljica glasbene umetnosti in učiteljica gospodinjstva. Po evalvaciji vsakega posameznega dne in ob načrtovanju naslednjega

so se nam glede na želje, spretnosti in zmožnosti učencev porajale nove ideje, ki so bile uresničljive in se niso oddaljevale od prvotno zastavljenega projekta. Pri tem smo upoštevale mnenja, predloge in ideje učencev.

Evalvacija ob koncu dne je pokazala, da smo uresničili načrtovane dejavnosti in cilje učnega načrta. Na podlagi ugotovitev in opažanj smo načrtovali aktivnosti naslednjega dne. Tako je dozorela ideja o zaključku projekta v »velikem slogu«, kjer smo se v dopoldanskem času predzadnjega, torej šestega »rimskega dne« predstavili vsem našim »vrtičkarjem« (otrokom vrtca, ki deluje v okviru naše šole) in vsem učencem od prvega do devetega razreda. V popoldanskem času pa smo izvedli prireditev za starše in širšo javnost. Na ta način smo se jim želeli oddolžiti za vso materialno in nematerialno podporo v času izvajanja projekta. Uspeli smo izvesti veliko dejavnosti brez dodatne finančne obremenitve šole ali staršev in – kar je ravno tako pomembno – vse izdelke, plakate, predstavitve, jedi ... smo izdelali, uredili in pripravili v šoli v času pouka.

Potek rimskih dni

Prvi dan je bil namenjen arheologiji, kjer so bili poglavitni cilji, da učenci spoznajo pojem kulturna dediščina in razvijejo pozitiven odnos do nje, umestijo dogodke v domačem kraju v časovni trak in spoznajo pojem arheologija in delo arheologa. Razlagi je sledilo pravo iskanje ostalin v ta namen prirejenem »terenu«, na način, kot to delajo arheologi. Spoznavali smo rimsko obdobje, tedanja družbo in zunanjo podobo ljudi. Prepletali so se cilji in vsebine več predmetov: **družba**, kjer smo se seznanili s starim vekom v Sloveniji (značilnosti rimskega obdobja), raznolikostjo družbe (v sedanosti in rimskem obdobju) z uporabo različnih virov za pridobivanje novih spoznanj; predmet **gospodinjstvo** je v okviru tematskega sklopa tekstil in oblačenje omogočal razvijanje spretnosti, delovnih navad, vztrajnosti in natančnosti za vsakdanja opravila (izdelava oblačil, obutve in nakita), pri predmetu **likovna umetnost** smo spoznavali podobo Rimljanov in na podlagi opazovanja umetniških del (kipi, reliefi) izdelovali kostume (tunika/ toga), čevlje in ogrlice iz gline.

Slika 1: Učenec, urejen po modi rimskega senatorja. Togo in čevlje je izdelal sam (foto: Jasna Furlan).

V drugem rimskem dnevu smo spoznavali rimsko družino, otroštvo in šolanje. Učili smo se branja različnih virov, prvič smo se lotili tudi branja epigrafskih spomenikov, na podlagi katerih smo skušali odkriti zakonitosti rimskega poimenovanja, ob opazovanju slike rimskih otrok pri pouku pa ugotoviti značilnosti rimskega pouka (kdo je udeležen, kje poteka pouk, katere didaktične pripomočke so uporabljali ...). Preiskusili smo se tudi v igri vlog. Zavrteli smo časovni stroj in se preselili v rimsko šolo, kjer smo s pisali na voščene tablice. Spretnosti in veščine smo urili tudi pri izdelavi mozaika.

Tretji dan smo namenili proučevanju vsakdanjega življenja v rimskem obdobju (prosti čas, verovanje, odnos do umrlih, čas in denar). Učenci so se posvetili branju različnih virov (branju risb in različnih besedil: mitu o Evropi, besedilu o dirkah z vozovi, besedilu o prazniku *Parentalia* ...), opazovanju arheoloških predmetov. Delali so z učnimi listi (vsakdanje življenje, verovanje, koledar) in računali (reševanje bese-

dilnih nalog, pri katerih je rezultat treba zapisati z rimskimi števili).

Do četrtega dne smo o Rimljanih in o njihovem življenju izvedeli in spoznali že veliko. Znanje o naseljih in bivališčih smo dopolnili s pomočjo fotografij najdišč, rekonstrukcij in računalniških animacij rimskih stavb. Učenci so urili tudi znanje tujega jezika, saj so ob opazovanju animacije v angleškem jeziku spoznali imena bivalnih prostorov in predmetov v rimskem domu.

Ponovno se je pokazalo, kako pomembno je uporabljati primere iz lokalnega okolja (npr. primer strešne kritine z odtisom pasje tačke iz Bukovice), saj s tem še poglobimo njihovo radovednost. Svoje predznanje povezujejo z novo pridobljenim znanjem. Lažje tudi razumejo vzročno-posledično povezanost med preteklimi in sedanjimi izkušnjami. V obstoječih učnih gradivih je žal premalo virov iz domačega in slovenskega prostora, tuji viri in literatura pa lahko povzročijo napačne predstave in razumevanje preteklosti. Primeri transporta po reki Ljubljanici in slike ladij so navdušile zlasti dečke. Gledano z današnjimi očmi si namreč težko predstavljamo tovorni promet po reki Ljubljanici, tudi cestni promet si je lažje predstavljati ob konkretnih slikah.

Naše večine smo izboljševali iz dneva v dan, tokrat pa smo trenirali tudi potrpežljivost in vztrajnost. Učenci so ta dan delali v heterogenih skupinah. Vsak učenec je po svojih zmožnostih in sposobnostih pripomogel k izdelavi maket rimskega bivališča in uporabnih predmetov, ki smo jih umestili v ta bivališča. Do izraza so prišle zlasti samostojnost, iznajdljivost, ustvarjalnost in ročne spretnosti. Nekateri učenci so bili ročno zelo spretni, drugi bolj ustvarjalni, tretji so poskrbeli za bolj estetski videz. Nekateri so se izkazali z ročnimi spretnostmi pri izdelavi drobnih predmetov iz gline, tisti, ki so bili pri teh spretnostih manj uspešni, pa so pokazali svoje retorične sposobnosti, saj so uspešno predstavili bivališče in uporabnost predmetov v njih.

Razen občasnih nasvetov so delo opravili sami. Samoiniciativno so si pomagali in dopolnjevali ideje. Na koncu so nas učenci presenetili, saj so želeli makete dopolniti v skladu s tem, kar so slišali pri pouku. Zanimivo je bilo tudi poslušati njihove pogovore ob delu, ko so se med seboj opozarjali na detajle (npr. to, da mora biti okno v kuhinji zelo majhno, saj je bil to temen prostor).

Slika 2: Učenci so pri izdelavi makete rimskega doma – kljub temu da je bila njihova naloga predstaviti le zunanost stavbe – samoiniciativno dodali detajle, ki jih je bilo mogoče videti skozi odprtine v strehi: bazenček v atriju in drevesa na zunanjem vrtu doma (foto: Jasna Furlan).

Peti dan ali »finale« je bil za učence še posebej zanimiv. Najprej smo brali kratka besedila: odlomek Tacitovih *Analov*, ki govori o uporu vojakov na slovenskem ozemlju, ter odlomek Petronijevega *Satirikona*, ki daje vtis veličastnosti rimskih gostij. Delo se je nadaljevalo v dveh skupinah, ločenih po spolu. Deklice so se spretno lotile priprave različnih jedi po rimskih receptih, fantje pa so se v tem času učili osnovnih vojaških formacij in bojnih taktik. Rimski legionar (član društva *Vespesjan*) jim je v predstavi predstavil osnovne značilnosti rimske vojske in osnovne vojaške taktike. Nato je skupino učencev postrojil v vrsto in jih naučil osnovnih ukazov, korakanja in formacijo želve (*testudo*). Uprizorili so pravi spopad dveh vojaških skupin. V drugem delu priprav na predstavitev projekta sta se skupini zamenjali. Deklice so ponovile rimske plese, ki so se jih naučile že prej pri pouku, dečki pa so novo pridobljene vojaške spretnosti nadgradili v šolski kuhinji ob pomoči učiteljice gospodinjstva in se »spopadli« s kuharskimi recepti rimskodobne hrane.

Že dopoldanski del je bil prežet s posebnim vzdušjem, saj se je zaključil s predstavitev pridobljenih znanj, spretnosti in veščin ostalim šolarjem in otrokom vrtca.

Vznemirjenje se je preneslo v popoldanski čas, ko so učenci pod vodstvom vseh strokovnih delavcev, sodelujočih v projektu, svoje delo predstavili staršem in krajanom. Prikazali so vojaške spretnosti in plese. Na ogled so postavili razstavo izdelkov, ki so nastajali v času projekta, in jo predstavili. Pripravili so pokušino rimskih jedi ter predstavili hrano in recepte. Na koncu pa smo si vsi ogledali še kratek film, ki je bil posnet med projektom. Vsi prisotni so bili nad rezultati projekta navdušeni in hkrati nemalo presenečeni, koliko novega znanja so v tem obdobju osvojili njihovi otroci, katere veščine so razvili in kako spretno in izvirno so bili izdelani številni izdelki, na katere so bili tudi učenci ponosni. To so pokazali s tem, da so jih želeli čim prej odnesti v varna domača zavetja. Žal jim nismo mogli ustreči, saj je bila razstava postavljena na ogled še nekaj dni za vse, ki se predstavitve niso udeležili.

Slika 3: Priprava hrane po rimskih receptih (foto: Nejc Dolinar).

Slika 4: Rimska vojska – formacija »Želva« (foto: Jasna Furlan).

Slika 5: Ples rimskih deklet (foto: Jasna Furlan).

Projekt je imel številne pozitivne učinke, med drugim je navdihnil učence 3. e razreda, ki so pod mentorstvom razredničarke v naslednjem šolskem letu napisali knjigo *2014 korakov*. Knjiga je prejela nagrado na mednarodnem natečaju za najboljšo otroško in mladinsko knjigo v Avstriji. Tudi na natečaju za najboljšo literarno glasilo, literarne zbornike ter knjige, ki ga v okviru Roševih dni razpisuje revija *Mentor*, ni ostala neopažena. Po končanem delu smo se z učenci pogovorili o njihovih vtisih o projektu, pri čemer je vsak od njih povedal, kateri del mu je bil najljubši in kateri najmanj. Zanimale in navduševale so jih različne stvari, vsi pa so izpostavili, da so imeli najraje praktični del, ko so izdelovali različne izdelke. Ugotavljali smo tudi, kaj jim je povzročalo največ težav. V 5. a so bila to rimska imena, v 5. e pa oblačila.

Dejavnosti se niso dogajale samo v projektnih dneh. Vsebinsko in praktično so se prepletale z rednim poukom.

Za »nagrado« ali bolje rečeno nadgradnjo projekta, smo se odpravili še na ekskurzijo po Vipavski dolini, kjer smo na terenu spoznali to, kar smo obravnavali v šoli.

Ta potep smo začeli z ogledom razstave Rimskodobna Bukovica, na kateri je bil predstavljen izbor najdb v izkopavanjih v Bukovici (Bukovica – Britof 2008) skupaj z interpretativni panoji, ki so predstavili pomen Bukovice v rimskem obdobju. Ti so jo umestili v širši okvir znotraj časa in prostora. Ob zemljevidih in risarski rekonstrukciji domnevne prepedene postaje *Ad Fornulos* so si učenci

ustvarili slikovno predstavo. Temu je sledil ogled predmetov z izkopavanj. S pomočjo vprašanj so učenci sami poskušali prepoznati, kateri predmeti so v vitrinah, kako se imenujejo, iz katerih materialov so narejeni in predvsem čemu so služili. Na podlagi tega so skušali ugotoviti, katero temo predstavlja vsaka od štirih vitrin (bivališče, skrb za gospodinjstvo, priprava hrane in prehranjevanje ter videz posameznika).

Arheološko pot smo nadaljevali v Ajdovščini (*Castra*), kjer smo s pomočjo bodoče arheologinje spoznavali rimsko utrdbo in se orientirali v sodobnem mestu ob iskanju sledov preteklosti.

Zaključili smo polni prijetnih vtisov na ta zelo obširno zastavljen projekt, ki je bil zahteven, a zelo uspešen. Trud ni bil zaman. Sodelujoči smo vanj vložili veliko energije, znanja, potrpežljivosti in vztrajnosti. Rezultati projekta so bili za vse nosilce dejavnosti spodbudni in ohrabrujoči. Potrdili smo, da je v šoli cilje posameznih predmetov mogoče uresničiti po različnih poteh ter z otrokom in okolju prilagojenimi dejavnostmi. V učnih načrtih so obvezujoči cilji, vsebine in gradiva pa si izbira učitelj sam. Kljub obsežnemu delu nas ob težavah ni premagalo malodušje, temveč smo vsi vztrajali do konca projekta in ga zaključili, obogateni z novimi spoznanji. Poleg znanj, ki smo jih pridobili v času projekta, smo se učili drug od drugega, si med seboj pomagali in v razredu stkali novo klimo. Učiteljice smo otroke spoznale celovito in iz zornega kota, ki je težje opazen pri običajnem pouku. Pri vsakem učencu posebej smo lahko opazovale njegova močna področja in področja, kjer potrebuje dodatno spodbudo. Učencu smo sproti dajali ustrezno povratno informacijo.

Projekt nam je dal veliko gradiva, ki ga lahko uporabimo pri pouku tudi z naslednjimi generacijami. Uporabijo ga lahko tudi drugi učitelji v naši šoli in v šolah, ki bi želele delati na podoben način kot mi. Utrip, dejavnosti in proces so prikazani tudi na videu, ki je bil izdelan kot spremljava dejavnosti. Nenačrtovano smo se znašli tudi v projektu s sorodno temo, ki ga je izpeljala Občina Renče-Vogrsko. Občina je v času, ko je na šoli potekal projekt Arheologija v šoli, zaupala snemanje filma o Rimskodobni Bukovici sedaj žal že pokojnemu režiserju, novinarju in publicistu Jadranu Strletu. Ta je bil nad našimi dejavnosti in vtisi učencev, udeleženih v projektu, tako navdušen, da jih je vključil v svoj film³.

Pogled na prehojeno pot sedaj že diplomirane arheologinje

S stališča arheologa je bila največja vrednost projekta Arheologija v šoli ta, da je pokazal, da je lahko arheologija resnično vir vseživljenjskega učenja in navdiha in da je vključevanje arheologije v šolo ne le možno, ampak pomembno za razumevanje in razvijanje odnosa mlajših generacij do kulturne dediščine. Diplomatska naloga je bila poskus odpiranja vrat arheologiji v šolski prostor. Skozi projekt so učenci na zanimiv in dinamičen način, z aktivnim sodelovalnim učenjem, ob vključenosti vseh čutil in senzornih kanalov spoznali arheologijo in rimsko obdobje ter pomen kulturne dediščine. Spoznali so delo arheologov, zakaj so njihova odkritja tako pomembna in kaj vse lahko razkrijejo o preteklosti. S pomočjo bogate rimske dediščine, ki se je ohranila na območju Slovenije, so spoznali življenje v rimskem obdobju in ga primerjali z življenjem, ki ga živimo danes. S tem je preteklost iz abstraktnega pojma postala otipljiva in dostopna ter obenem vir za spodbujanje kreativnosti. Poleg domišljije so učenci razvijali tudi ročne in verbalne spretnosti ter nadgrajevali bralno pismenost.

S projektom smo dokazali, da lahko sodelovanje šole in arheologov pripelje do odličnih rezultatov. Arheologi imamo obilico strokovnega znanja s področja raziskovanja preteklosti, a nimamo pedagoške podlage, ki bi nam pomagala, da bi svoje znanje uspešno posredovali šolajoči se mladini. Z učitelji je ravno obratno. Manjka jim specialnih znanj, informacij in gradiv s področja arheologije. Če združimo svoje znanje, izkušnje in ideje, lahko to pripelje do uspešnega sodelovanja, ki bo dolgoročno obogatilo vse udeležene – tako učitelje

in strokovne sodelavce kot tudi učence, njihove starše in sokrajane. ■

Viri in literatura

1. Furlan, J. (2014). *Archaeologia magistra vitae. Poučevanje v osnovni šoli s pomočjo spoznanj rimske arheologije*. Diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
2. Jereb, M. (2014). *Percepcija arheologije pri osnovnošolski populaciji druge triade*. Diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
3. Učni načrt: Slovenščina. Dostopno na: http://www.mizs.gov.si/si/delovna_podrocja/direktorat_za_predsolsko_vzgojo_in_osnovno_solstvo/osnovno_solstvo/ucni_nacrti/posodobljeni_ucni_nacrti_za_obvezne_predmete/ (23. 4. 2015).
4. Učni načrt: Družba. Dostopno na: http://www.mizs.gov.si/si/delovna_podrocja/direktorat_za_predsolsko_vzgojo_in_osnovno_solstvo/osnovno_solstvo/ucni_nacrti/posodobljeni_ucni_nacrti_za_obvezne_predmete/ (23. 4. 2015).
5. Učni načrt: Likovna umetnost. Dostopno na: http://www.mizs.gov.si/si/delovna_podrocja/direktorat_za_predsolsko_vzgojo_in_osnovno_solstvo/osnovno_solstvo/ucni_nacrti/posodobljeni_ucni_nacrti_za_obvezne_predmete/ (23. 4. 2015).
6. Učni načrt: Glasbena umetnost. Dostopno na: http://www.mizs.gov.si/si/delovna_podrocja/direktorat_za_predsolsko_vzgojo_in_osnovno_solstvo/osnovno_solstvo/ucni_nacrti/posodobljeni_ucni_nacrti_za_obvezne_predmete/ (23. 4. 2015).
7. Učni načrt: Gospodinjstvo. Dostopno na: http://www.mizs.gov.si/si/delovna_podrocja/direktorat_za_predsolsko_vzgojo_in_osnovno_solstvo/osnovno_solstvo/ucni_nacrti/posodobljeni_ucni_nacrti_za_obvezne_predmete/ (23. 4. 2015).

Opombe

- ¹ Na to je v svoji raziskavi *Percepcija arheologije pri osnovnošolski populaciji druge triade* nedavno pokazala Manja Jereb (Jereb 2014).
- ² V primeru drobnih predmetov iz vsakdanjega življenja so bili prikazani predmeti iz različnih najdišč Slovenije, v primeru epigrafskih spomenikov in kipov je imelo prednost gradivo, ki ga je mogoče videti v muzejih, v primeru arhitekturnih ostalin pa najdišča, kjer so le-te predstavljene (npr. arheološki parki v Šempetru v Savinjski dolini, Emonska hiša v Ljubljani, Hrušica, Simonov zaliv ...). Vključeni so bili tudi primeri in informacije, ki so učencem predstavljeni v njihovem učbeniku za predmet Družba.
- ³ Video *Ad Fornulos/Pri pečeh* je dostopno na: <http://www.rencevogrsko.si/turizem/zgodovina-in-sedanost> (23. 4. 2015).